

การวัดมูลค่าเพิ่มของสินทรัพย์ชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
ภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Value Added Measurement of Communities' Assets for
Developing Economic and Social of Urban and Rural of
Chiang Mai

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมลทิพย์ คำใจ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANGMAI
Research Journal

ประจำปี 12 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2553 - มีนาคม 2554

การวัดมูลค่าเพิ่มของสินทรัพย์ชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Value Added Measurement of Communities' Assets for Developing Economic and Social of Urban and Rural of Chiang Mai

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมลทิพย์ คำใจ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวัดมูลค่าเพิ่มของสินทรัพย์ชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการเรียนรู้ของคนในท้องถิ่นในการสร้างความมั่นคงด้านการจัดการสินทรัพย์ชุมชน อีกทั้งยังสามารถทราบถึงมูลค่าเพิ่มที่ได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจากการดำเนินงานวิจัยชุดโครงการ “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ในปี 2552 มีวิธีการศึกษาโดยการใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยใช้รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการสินทรัพย์ชุมชนเพื่อค้นหาศักยภาพและหามูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมกับกลุ่มเป้าหมาย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 58 แห่ง ใน 19 อำเภอทั่วจังหวัดเชียงใหม่ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงด้านการจัดการสินทรัพย์ชุมชนของตนเองได้เป็นอย่างดี ชุมชนสามารถคิดเป็น วิเคราะห์เป็น และปฏิบัติได้ โดยเข้าใจและวิเคราะห์ถึงคุณค่าสินทรัพย์ชุมชน คือ ทรัพยากรมนุษย์ สถาบันองค์กร วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และองค์ความรู้ในชุมชน ให้สามารถนำมาบูรณาการร่วมกับการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ภายใต้การเรียนรู้และการพัฒนาที่สำคัญจากทุนมนุษย์ และทุนความรู้ ด้านการบริหารจัดการที่ดี หลักคุณธรรม การมีส่วนร่วม และการมีจิตสำนึกที่ดีต่อท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนและเพิ่มศักยภาพชุมชนให้เป็นองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งจนสามารถนำพาทุนทางสังคมไปสร้างเศรษฐกิจที่สมดุลส่งผลกระทบต่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ภายใต้ฐานของทุนทางสังคม ทุนธรรมชาติ ทุนจริยธรรมและทุนแห่งความยั่งยืนที่จะอยู่คู่กับชุมชนตลอดไป

สำหรับผลการวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของโครงการวิจัยที่ได้ดำเนินงานในปีที่ผ่านมา สามารถวัดมูลค่าเพิ่มทางด้านเศรษฐกิจด้วยตัวชี้วัด “ผลสัมฤทธิ์ทางรายได้และความคุ้มค่าทางการเงิน” ซึ่งก่อให้เกิดมูลค่าของสินค้าและบริการที่เพิ่มขึ้นในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลถึงร้อยละ 52 และร้อยละ 61 ตามลำดับ ด้านการวัดทุนทางปัญญาพบว่าทุนมนุษย์มีความสำคัญที่สุดถึงร้อยละ 85 และการวัดการบรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจ พบว่าตัวชี้วัดทางด้านผลกระทบต่อชุมชนในด้านสร้างรายได้และก่อให้เกิดสวัสดิการในชุมชน สามารถสร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจได้ถึงร้อยละ 87 สำหรับทางด้านสังคมนั้น ผลการศึกษาพบว่า ตัวชี้วัดมูลค่าเพิ่มทางสังคมที่เพิ่มขึ้น คือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในลักษณะของความรักและความสามัคคีของคนในชุมชน มีค่าเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 73 ทั้งนี้เพราะคนในชุมชนมีความพึงพอใจเป็นอย่างมากต่อการเรียนรู้ร่วมกันที่จะนำพาชุมชนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนของตนเอง

คำสำคัญ : มูลค่าเพิ่มสินทรัพย์ชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม

ABSTRACT

The main objective of value added measurement of communities' assets for developing socio-economic of rural and urban areas in Chiang Mai is to create learning of local people in order to build the stability of communities' assets management and also to know the value added gained from socio-economic development from the operation of the main research project "Learning management for developing socio-economic of rural and urban areas in Chiang Mai" in 2009. Participatory action research and learning management for managing communities' assets were conducted in order to investigate the potential capacity and the socio-economic value added with the target groups; 58 sub district administrative organizations in 19 districts of Chiang Mai based on local socio-economic plans.

The study was that communities could learn how to build the stability of their management in communities' assets. They could think, analyze and operate. They could also understand and analyze the value of communities' assets, human resource, organizations, culture, environment and the body of knowledge of communities and integrated all of these things together with learning to develop local communities depend on human and knowledge capitals, a good management, virtue, participation and good awareness towards local communities. These will drive forward and increase the potential capacity of local communities and make the balance of economic as well as create the sustainability of local communities under the base of social, natural, ethical and sustainable capitals.

The result of the analysis of the value added was that it could measure the value added of the economic by these indicators; the achievement of income and the worth of finance which could generate the value of goods and services to be increased in effectiveness and efficiency for 52% and 61% respectively. For intellectual capital, human capital is 85% of the most important. Concerning the attainment of vision and mission, the indicator of the impact towards communities related to income and social welfare could create 87 percent of the confidence for economic development. Regarding society, the participation in the form of love and unity of people had 73% of increase.

Keywords : value added of asset communities, Economic development, Social development

บทนำ

ปัจจุบันบทบาทของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชนบทและชุมชนเมือง มีจุดเน้นที่รูปแบบของการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลาง เป็นการเพิ่มศักยภาพของคนและเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ให้มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การดูแลสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนของชุมชน โดยเฉพาะหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ที่ผ่านมามีฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนของไทยต่อไปต้องพัฒนาจากจุดแข็งในสังคมเป็นหลัก ซึ่งประกอบไปด้วย สินทรัพย์ชุมชนหรือทุนทางสังคมที่มีอยู่ในทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนหรือการรวมกลุ่ม ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในการจัดการปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง นำมาสู่การสร้างและเน้นให้ "เกิดการเรียนรู้" ที่จะปฏิรูปให้เกิดกลไกการบริหารจัดการที่ดี บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและเสริมสร้างฐานรากของสังคมให้เข้มแข็ง ให้เป็นแกนหลักของสังคมไทย เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาชนบทและชุมชนเมือง

ดังนั้นการสร้างฐานรากของระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มั่นคง จึงเป็นการใช้โอกาสและปัจจัยแวดล้อมที่มีอยู่ในสังคม เพื่อคนในสังคมนั้นดำเนินการให้เกิดการยกระดับและเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพอย่างเป็นลำดับขั้น เป็นการพัฒนาที่สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิปัญญาและสร้างภูมิคุ้มกัน ให้พร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยคุกคามจากภายนอกได้ จึงจำเป็นต้องทราบถึงแนวคิดเพื่อการพัฒนาดังกล่าว โดยการวัดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคม ด้วยทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ และทุนทางสิ่งแวดล้อมของแต่ละชุมชนพื้นที่ โดยการเข้าถึงการวิเคราะห์ข้อมูลและการวัดมูลค่าเพิ่มถึงความสามารถในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อการบริหารจัดการเชิงป้องกัน ปรับเปลี่ยนแบบแผนการผลิตและการบริโภคให้เกิดความคงอยู่ได้ด้วยตนเอง ควบคู่กับการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการฐานทรัพยากรของตนเอง และสร้างทางเลือกของการพัฒนาบนความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความเข้มแข็งจากภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ

ความสำคัญดังกล่าวข้างต้นเมื่อคณะนักวิจัยนำมาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในระดับพื้นที่ ภายใต้บริบทและแผนพัฒนาประเทศ จึงได้พิจารณาถึงศักยภาพของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวในภาคเหนือ ที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ ประชากรศาสตร์ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในการเป็นตัวแทนที่จะดำเนินการศึกษาถึงผลลัพธ์ของการสร้างมูลค่าเพิ่มของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมให้มีความมั่นคงและสมดุลได้ อีกทั้งคณะผู้วิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นภายใต้วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย ที่จะเป็น “มหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น” จะได้เข้าไปศึกษาและร่วมกันทำงานกับท้องถิ่นและชุมชน ถึงผลสำเร็จในการเรียนรู้ที่จะวัดผลมูลค่าเพิ่มของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมให้มีความสมดุลและมีคุณภาพยั่งยืน เพื่อวิเคราะห์ถึงมูลค่าเพิ่มจากการสร้างสังคมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและเสมอภาครวมถึงการวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและสามารถปรับตัวได้มั่นคงและเป็นธรรม ยังแสดงให้เห็นถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม และสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าเพิ่มของการใช้ทุนที่มีอยู่ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์ของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยการบูรณาการความรู้ความเข้าใจในสร้างมูลค่าเพิ่มของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนกับนักวิจัยในท้องถิ่นของแต่ละตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนเกิดความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในแต่ละพื้นที่เข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนงานวิจัยให้ขับเคลื่อนไปในทิศทางของการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างการเรียนรู้ (LM) ในการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการสร้างความมั่นคงด้านการจัดการสินทรัพย์ชุมชนของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อทราบมูลค่าเพิ่มของการจัดการสินทรัพย์ชุมชน ที่ได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ภาคชนบท และชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ตัวแทนกลุ่มธุรกิจชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 24 อำเภอ ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) โดย ขั้นตอนที่ 1 กำหนดพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่อยากเข้าร่วมโครงการใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากอำเภอต่างๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด จาก 24 อำเภอ ได้้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด

20 อำเภอได้ผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 58 แห่ง ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเลือกประชากรจากกลุ่มธุรกิจชุมชนที่เป็นตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง ตามวัตถุประสงค์ (Purposive sampling) และตามความสมัครใจ โดยแยกกลุ่มออกได้ประเภทตามพื้นที่ของแต่ละตำบลที่เข้าร่วมตามลักษณะของการพัฒนาตามแผนด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสืบค้นข้อมูลการจัดการสินทรัพย์ชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาของกลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มชุมชน) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสู่การเรียนรู้ วิเคราะห์การสร้างความรู้และมูลค่าเพิ่ม โดยการจดบันทึกประกอบกับวิธีการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยมีสมาชิกของกลุ่มเป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและให้ข้อมูลตลอดระยะเวลาของการดำเนินงาน

2) ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ การบริหารการจัดการองค์กร การก่อเกิดองค์กรกลุ่มในชุมชน การจัดการและมูลค่าสินทรัพย์ในชุมชน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสืบค้นจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและระบบข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

3) ชนิดของเครื่องมือ

3.1) ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะคำถามซึ่งกำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้าให้เลือกตอบและคำตอบแบบให้เติมคำตอบ นอกเหนือจากการสัมภาษณ์และสังเกตเก็บข้อมูลโดยอาศัยวิธีการดังต่อไปนี้ คือ 1) การจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อระดมความคิดเห็นและหาข้อตกลง 2) การจัดการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อติดตามประเมินผลร่วมกันแก้ไขปัญหา 3) การสังเกตเป็นการสังเกตการทำงานในกระบวนการผลิตในขั้นตอนต่างๆ 4) การศึกษาดูงานกลุ่มอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จ 5) การวางแผน การพัฒนาระบบการจัดการ 6) การอบรม โดยให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มชุมชนที่เจ้าหน้าที่เลือกมาในด้านต่างๆ ตามความต้องการของกลุ่ม

3.2) การวิเคราะห์และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จากการสร้างการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ และประเมินผลการเรียนรู้ จากกิจกรรมดังต่อไปนี้

3.2.1) แผนชุมชนต้นแบบ ด้านเศรษฐกิจ ภายใต้แผนการดำเนินงานการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน และกิจกรรม/โครงการพัฒนาทางด้านสังคม รวม 58 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2.2) สื่อนวัตกรรมด้านการประชาสัมพันธ์ชุมชนด้านเศรษฐกิจและสังคม

3.2.3) แบบประเมินหน่วยงาน ตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดการประเมินผลหน่วยงาน ประกอบด้วย 7 เกณฑ์ 22 ตัวชี้วัด (เกณฑ์ความก้าวหน้า, เกณฑ์ประสิทธิภาพ, เกณฑ์ประสิทธิผล, เกณฑ์ผลกระทบ, เกณฑ์ความสอดคล้อง, เกณฑ์ความยั่งยืน, เกณฑ์ความเป็นธรรมและเกณฑ์ความเสียหายของโครงการ) เพื่อประเมินมูลค่าเพิ่มของการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจและสังคม

3.2.4) แบบประเมินมูลค่าเพิ่มของการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านการประเมินผลโครงการ ตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัด การประเมินผลหน่วยงาน ประกอบด้วย 8 เกณฑ์ 27 ตัวชี้วัด (สัมฤทธิ์ผลและการบรรลุวัตถุประสงค์, ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม, ความสามารถและคุณภาพในการให้บริการ, ความรับผิดชอบของหน่วยงาน, การสนองตอบความต้องการของประชาชน, เกณฑ์ความพึงพอใจของลูกค้าและเกณฑ์ผลเสียต่อสังคม) เพื่อประเมินมูลค่าเพิ่มของการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจและสังคม

3.2.5) แบบประเมินสินทรัพย์ชุมชน (แบบ VA1) เป็นการประเมินคุณค่าของสินทรัพย์ชุมชนก่อนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยสินทรัพย์นั้นสามารถประเมินคุณค่าทางเศรษฐกิจได้ มีคุณค่าทางจิตใจต่อชุมชน มีคุณค่าทั้งด้านเศรษฐกิจและจิตใจ หรือคุณค่าด้านอื่น

3.2.6) แบบประเมินสินทรัพย์ชุมชน (แบบ VA2) เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ และความคุ้มค่าทางการเงินของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ประเมินคุณค่าของสินทรัพย์ชุมชนก่อนดำเนินกิจกรรมและโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ รวมถึงความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนร่วมในชุมชน

4) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยเพื่อวัดประเมินค่ามูลค่าเพิ่มของการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโครงการ ตลอดจนข้อมูลการบันทึกแบบประเมินสินทรัพย์ชุมชน แผนชุมชน และสื่อนวัตกรรม ที่ส่งต่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ทางทุนสังคมในชุมชนกับการแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยโครงการการวัดมูลค่าเพิ่มของสินทรัพย์ชุมชนจากการจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก เพื่อสร้างการเรียนรู้ (LM) ในการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการสร้างความมั่นคงด้านการจัดการสินทรัพย์ชุมชนของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ และประการที่สอง เพื่อทราบมูลค่าเพิ่มของการจัดการสินทรัพย์ชุมชน ที่ได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ภาคชนบท และชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสร้างการเรียนรู้ (LM) ในการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนกับการจัดการสินทรัพย์ชุมชนของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

ผลการจัดการเรียนรู้ในด้านการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ได้ศึกษาจากการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ทั้งสองฝ่าย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และฝ่ายชุมชน โดยร่วมกับนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ซึ่งได้ร่วมกันทำงานด้วยบทบาทของการเป็นผู้เชื่อมความรู้ ด้านหลักการบริหารจัดการ หลักคุณธรรม การมีส่วนร่วมเพื่อประยุกต์และบูรณาการจากแนวคิดของการเรียนรู้ ไปสู่การเรียนรู้ที่ทดลองทำร่วมกัน เพื่อจะนำไปปฏิบัติต่อให้มีคุณค่าขึ้น เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ความคิด ความเชื่อมั่น ต่อการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน ด้วยสินทรัพย์ของชุมชน อันประกอบไปด้วย สินค้า/บริการ การสร้างสิ่งประดิษฐ์ การศึกษา ศิลปะ/วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น นวัตกรรมเทคโนโลยีชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยว ที่แสดงถึงด้านวิถีชีวิตชุมชน สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ให้เป็นการสร้างทุนทางสังคมทุนความรู้ ทุนมนุษย์ และทุนธรรมชาติ (ประวีณ ลิ้มปายชล, 2547) ผ่านกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ จำนวน 32 โครงการ ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม จังหวัดเชียงใหม่ ในการผลิตและสร้างฐานอาชีพของชุมชน ทั้งจากทางด้าน การเกษตร ด้านสิ่งประดิษฐ์ และงานหัตถอุตสาหกรรม ด้านสินค้าผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ด้านกลุ่มสินค้าประเภทอาหารและด้านการท่องเที่ยว สำหรับการพัฒนาด้านสังคม อันประกอบไปด้วย การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านวัฒนธรรม ด้านการศึกษา และด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม จำนวน 26 โครงการ รวมทั้งสิ้น 58 โครงการ

โดยกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายในการดำรงชีวิตของชุมชน ได้ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์ความรู้ ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างความรู้เดิมที่เคยปฏิบัติมาใช้กับความรู้ใหม่ ที่ได้รับการพัฒนาจากการจัดการเรียนรู้ หรือนำความรู้เดิมมาปรับใช้ ให้เป็นความรู้ใหม่ที่ชุมชนได้มีโอกาสเข้าถึงให้ สามารถที่จะนำไปปรับเปลี่ยนความรู้ที่มีอยู่เดิมของตนเองให้เหมาะสมกับความต้องการได้ อีกทั้ง สร้างให้เกิดความสามัคคีในชุมชน สร้างระบบทุนเดิมและสินทรัพย์ที่ชุมชนมีอยู่มาช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนต่อไป ให้เป็นรากฐานที่สำคัญที่รองรับฐานรากของการดำรงชีวิต การสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มีอยู่ให้เป็นรูปธรรม โดยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคม ที่แต่ละชุมชนได้เรียนรู้แล้ว โดยสรุปผลการเรียนรู้ในการจัดการสินทรัพย์ของชุมชนได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเรียนรู้ของชุมชนกับการจัดการสินทรัพย์ชุมชน

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้	สินทรัพย์ชุมชนกับทุนมนุษย์	สินทรัพย์ชุมชนกับทุนความรู้
1. เกิดรูปแบบของกระบวนการดำเนินงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างบทบาทผู้นำ/ภาวะผู้นำ 2. สร้างความร่วมมือของชุมชน 3. สร้างความเข้มแข็งของชุมชน 4. รูปแบบการบริหารจัดการ ร่วมกับชุมชนในแบบของชุมชน ตามวิถีแบบธรรมชาติ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดบทบาทผู้จัดการและคณะกรรมการ ประจำศูนย์เรียนรู้ไม่น้อยกว่า 200 คน 2. เกิดการทำงานร่วมกันตามลักษณะแบบธรรมชาติของ อปท.และชุมชนต่อการขับเคลื่อนและพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมไม่น้อยกว่า 58 แผนงาน 3. ชุมชนในพื้นที่ได้ร่วมกันแสดงศักยภาพของการทำงานรวมกลุ่ม และใช้ศักยภาพในส่วนบุคคลเข้ามาช่วยขับเคลื่อนแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม
2. เกิดการเรียนรู้ขององค์กรและชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทุนความรู้ 2. ทุนทางสังคม 3. ทุนมนุษย์ 4. ทุนธรรมชาติ 5. ทุนจริยธรรม 6. ทุนแห่งความยั่งยืน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนและการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาสังคม ด้วยจิตสำนึกที่ดี และมีคุณธรรม 2. เกิดการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำบนฐานของความไว้วางใจ เชื่อใจ มีความผูกพันภายใต้ฐานวัฒนธรรมที่ดีงาม 3. บุคคลในชุมชนได้รับการพัฒนาความรู้เรื่องศักยภาพตนเองสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมในชุมชน การผลิตสิ่งแวดล้อม 4. เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เหมาะสมและมีคุณค่าสูงสุด 5. เรียนรู้หลักคุณธรรมในการดำเนินงาน และชีวิต (ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย มีน้ำใจ สามัคคี สุภาพ กตัญญู) 6. รู้จักคุณค่าของสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนแต่มีในชีวิตและไม่วันหมดคุณค่าคือความสุข สติ สมาธิ การแบ่งปัน สามัคคี
3. ทักษะการเรียนรู้และพัฒนาความคิดของทรัพยากรมนุษย์	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาค้น 2. พัฒนาจิตใจ 3. องค์ความรู้ใหม่ 4. การมีส่วนร่วม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างทรัพยากรบุคคล ด้านนักวิจัย ผู้นำชุมชน อปท. นักประชาสัมพันธ์ในชุมชน ไม่น้อยกว่า 300 คน 2. สร้างแผนงานชุมชน กิจกรรมและโครงการในชุมชนที่มีผลต่อแนวทางการพัฒนาและอยู่บนพื้นฐานความต้องการของชุมชน โดยอปท.และชุมชน วางแผนร่วมกัน 3. สร้างองค์ความรู้ใหม่ในการทำงานร่วมกันภายใต้การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน 32 แห่ง
4. กระบวนการสร้างรูปแบบผลของการสื่อสารในสังคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม 2. นักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น 3. สื่อประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น 4. การมีส่วนร่วม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดรูปแบบการสื่อสารของชุมชน รูปแบบใหม่ ที่สามารถร่วมพูดร่วมรับฟังกันในชุมชนได้มากขึ้น 2. บทบาทของนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นได้สร้างการสื่อสารที่ดีในชุมชน 3. ชุมชนมีความสนใจ ภาคภูมิใจและความตระหนักในการมีส่วนร่วมและสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ของท้องถิ่น
5. เกิดกระบวนการในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การพัฒนาบุคคลในชุมชน 2. สินค้า/บริการ 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4. ทรัพยากรธรรมชาติ/แหล่งท่องเที่ยว 5. องค์ความรู้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการดำเนินงานของแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม 2. เกิดสินค้า/บริการที่เป็นเอกลักษณ์ และสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชน 3. แผนการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างความสมดุลและสร้างรายได้ 4. องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ การผลิต การตลาด การบัญชี และการประชาสัมพันธ์

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้	สินทรัพย์ชุมชนกับทุนมนุษย์	สินทรัพย์ชุมชนกับทุนความรู้
6. เกิดกระบวนการในการพัฒนาทางสังคม	1. ศิลปะ/วัฒนธรรม 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. วิถีชีวิตชุมชน	1. การสืบทอดความรู้ ภูมิปัญญาของท้องถิ่นด้านช่างฝีมืออาชีพ ศิลปะ ดนตรี การแสดงวัฒนธรรมประเพณีดีงาม 2. ส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยม ความดีงามของสังคมไทยให้คนรุ่นต่อไป
7. การเกิดผลกระทบต่อการสังคม	1. ทุนทางเศรษฐกิจ 2. ทุนทางสังคม	1. รายได้ต่อคน/ต่อครัวเรือน/ชุมชนที่เพิ่มขึ้น 2. การสร้างงาน อาชีพ เป็นหลักในชุมชน 3. เกิดการเรียนรู้ การสืบทอด 4. สร้างสวัสดิการต่อครัวเรือนและชุมชน 5. เพิ่มความมั่นคง ปลอดภัย คุณภาพชีวิต
8. ได้ต้นแบบที่ดี	1. ได้ต้นแบบชุมชนที่มีศักยภาพอย่างน้อย 13 ชุมชนที่มีความพร้อมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม	1. ชุมชนได้แนวทางและต้นแบบในการบูรณาการความรู้ร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจและสังคมระหว่าง อบท. และชุมชน ผ่านแผนยุทธศาสตร์ประจำตำบล ทั้ง 58 แห่ง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อทราบมูลค่าเพิ่มของการจัดการสินทรัพย์ชุมชน ที่ได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคชนบท และชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการดำเนินงานจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้ปรับวิธีคิดให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นต่อศักยภาพและความสามารถของตนเอง มีทั้งจุดแข็ง สินทรัพย์ โอกาส และทรัพยากรเพียงพอในฐานะผู้ให้บริการชุมชน อีกทั้งบทบาทของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และความเข้มแข็งของชุมชน ได้ก่อเกิดต้นแบบทุนทางสังคมจากการประเมินค่าโครงการทางเศรษฐกิจและสังคมทั้ง 58 โครงการ นักวิจัยขอกล่าวสรุปถึงมูลค่าเพิ่มของสินทรัพย์หรือทุนทางสังคมในชุมชนได้ด้วยผลสรุป 6 ประการที่สำคัญ ได้แก่

1. กระบวนการสร้างการเรียนรู้ ระบบความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความรู้ที่จะอยู่คู่กับชุมชนเพื่อการสร้างแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เรียกว่า “ทุนความรู้”
2. การสร้างการเรียนรู้ ที่มีจิตสำนึกร่วมกัน อันประกอบด้วยความรัก ความผูกพันที่คนในชุมชนที่มีต่อกัน ร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของความไว้วางใจ เชื่อใจ ความผูกพันและวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมไทย เรียกว่า “ทุนทางสังคม”
3. สร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เรียนรู้ถึงความเป็นมนุษย์ที่มีพลัง ความสามารถและศักดิ์ศรี เรียกว่า “ทุนมนุษย์”
4. สร้างการรู้รักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติและสามารถนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ โดยมีการบำรุงรักษาไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมให้หมดไป ก่อให้เกิดเป็นผลผลิตที่อาศัฐานทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เรียกว่า “ทุนธรรมชาติ”
5. สร้างการรู้จักคิด และรู้วิธีการดำเนินชีวิต ด้วยความ ขยัน ซื่อสัตย์ ความสามัคคีปรองดอง มองเห็นส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และจัดสรรแบ่งปันผลประโยชน์หรือสวัสดิการคืนให้กับสังคมและชุมชนได้อย่างเป็นธรรม เรียกว่า “ทุนจริยธรรม”
6. สร้างการรู้จักคุณค่าของตนเอง มีความพอประมาณ มองการดำเนินชีวิตที่มีความสุข ด้วยสติ และสมาธิ รู้จักการเสียสละและการแบ่งปัน ไม่ได้วัดค่าของทุกสิ่งด้วยตนเอง เรียกว่า “ทุนแห่งความยั่งยืน”

ผลการวิจัยสามารถวัดมูลค่าเพิ่มที่ได้จากการจัดการสินทรัพย์ชุมชน ภายใต้โครงการวิจัย เพื่อพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้วยมูลค่าเพิ่มจากการเรียนรู้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

1. มูลค่าเพิ่มทางด้านการจัดการสินทรัพย์ชุมชนที่ได้จากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

- 1) เกิดผลิตภัณฑ์/สินค้า/บริการ/กิจกรรมทางสังคมที่สร้างขึ้นจากคนในสังคม ภูมิปัญญา วัตถุดิบ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น
- 2) เกิดการต่อยอดกิจกรรมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมชุมชนดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องในปีต่อไป และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการพัฒนา

3) สร้างรายได้เสริมและก่อให้เกิดสวัสดิการครอบครัวและชุมชน ลดและแก้ไขปัญหารายได้ รายจ่ายของชุมชน ส่งผลต่อการสร้างส่งเสริมสุขภาพจิตใจของคนในสังคมให้มีความสุข เข้ามามีส่วนร่วมและเข้มแข็งขึ้น

4) ด้านเกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนของคนในชุมชน เกิดศูนย์การเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจประจำตำบล ที่สามารถเรียนรู้ได้ถึงหลักแนวคิด การทำธุรกิจของชุมชน

5) เกิดรายได้ผลสัมฤทธิ์และความคุ้มค่าทางการเงิน ประสิทธิภาพทางการเงิน ร้อยละ 52 ประสิทธิภาพทางการเงิน ร้อยละ 61

6) สร้างความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติถึงร้อยละ 75 สร้างความพึงพอใจต่อผู้มีส่วนร่วมในชุมชนร้อยละ 80 สร้างความพึงพอใจต่อการก่อเกิดสวัสดิการในชุมชน ร้อยละ 87

2. มูลค่าเพิ่มทางการจัดการสินทรัพย์ชุมชนที่ได้จากการพัฒนาทางด้านสังคม ได้แก่

- 1) สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนและสร้างเครือข่ายร่วมในการทำงานและในสังคม
- 2) การเข้าร่วมวางแผนของชุมชน ใช้สิทธิและแสดงความคิดเห็น
- 3) สร้างมาตรฐานต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรให้มีคุณภาพดีทั้งในด้านสุขภาพ อนามัยสิ่งแวดล้อม
- 4) เกิดการเข้าร่วมตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานในชุมชนร่วมกัน
- 5) เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนของคนในชุมชนมากขึ้น
- 6) ด้านการสืบทอดความรู้ ภูมิปัญญา อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมให้เกิดเป็นกิจกรรมที่อยู่คู่กับชุมชน
- 7) สร้างความภาคภูมิใจและการมีส่วนร่วมของชุมชนทำงานเป็นทีมผ่านการสื่อสารสนเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์
- 8) การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในชุมชนร้อยละ 87
- 9) เปอร์เซนต์ของการมีชื่อเสียงร้อยละ 68
- 10) สร้างความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติถึงร้อยละ 73 และผู้มีส่วนร่วมในชุมชนร้อยละ 78

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้สามารถเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการสร้างความมั่นคงด้านการจัดการสินทรัพย์ชุมชน และทราบมูลค่าเพิ่มของการจัดการสินทรัพย์ชุมชนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงถึงร้อยละ 52 และ ร้อยละ 61 ตามลำดับ ที่สอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้ คือ จากการรับรู้ และการเรียนรู้หรือเลียนแบบ ไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์ ความคิด ความเชื่อมั่น ต่อการบูรณาการการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ทั้งการสร้างทุนทางสังคมผ่านกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ การเกษตร และการท่องเที่ยว ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านคุณภาพชีวิต (เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส) และด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ออกมาในลักษณะของโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายในการดำรงชีวิตของชุมชนได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของชุมชน และยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

มูลค่าเพิ่มของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ในองค์กรและชุมชน ทั้งในส่วนของการปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ให้สามารถใช้ความรู้แก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติได้ สามารถปรับเปลี่ยนความรู้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในอนาคตได้ แต่ชุมชนและท้องถิ่นยังควรได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจและค่านิยมไทยรวมถึงวัฒนธรรมของชุมชนและการทำงานโดยยึดส่วนรวมและความต้องการของชุมชนที่เป็นของส่วนรวมอยู่ด้วย ดังนั้นการเพิ่มเติมศักยภาพของการเรียนรู้ให้ชุมชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อไปได้อย่างเป็นรูปธรรมในขั้นต้นของการพัฒนาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ จึงต้องพัฒนาต่อยอดต่อไป นักวิจัยจึงเสนอแนวทางการพัฒนาไว้ดังนี้

1. ด้านการจัดการสินทรัพย์ชุมชน ยังขึ้นอยู่กับ การปรับเปลี่ยนแนวคิด นโยบายการบริหารส่วนท้องถิ่น ความสำคัญจะอยู่ที่ความรู้ ความเข้าใจของชุมชนในพื้นที่ ที่จะช่วยกันผลักดันสร้างความรู้ ความเข้าใจต่อไปให้กับคนส่วนใหญ่ในชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วมกันของคนในชุมชน ให้มีความเข้มแข็งเพื่อผลักดันบทบาทและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในด้านเศรษฐกิจและสังคม ให้คงสภาพการเป็นสังคมรวมไม่ใช่สังคมที่โดดเดี่ยวและไม่สามารถปรับตัวกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน และควรหาปัจจัยเพิ่มเติมมาเป็นเครื่องมือในการค้นหาศักยภาพและหาปัจจัยเสริมในการมีส่วนร่วมของชุมชนมาเป็นตัววัดมูลค่าเพิ่มของการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

2. การพัฒนาสินทรัพย์ที่มีคุณค่าของชุมชน คือ ทุนทรัพยากรบุคคล ทุนความรู้ และทุนวัฒนธรรม จะเป็นอีกทิศทางของการเชื่อมโยงและการสร้างให้เกิดแนวคิดของการรักชุมชนทำงานเพื่อชุมชน มีกิจกรรมการรวมกลุ่ม เพื่อเป็นการต่อยอดบทบาทและการรวมกลุ่มในชุมชนต่อกลุ่มผู้สูงอายุ นับได้ว่าเป็นการพัฒนาสินทรัพย์ของชุมชน และเป็นการลงทุนเพื่อเพิ่มทรัพยากรให้แก่ชุมชนในระยะยาว

3. ระบบความรู้ ความคิด ความเชื่อ ต่อการวัดมูลค่าเพิ่มของสินทรัพย์ชุมชนจากการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชนบท ที่ประกอบด้วยบทบาทของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก แนวคิดของความเข้มแข็งของชุมชน กับการประเมินค่าโครงการทางเศรษฐกิจและสังคม เปรียบเทียบระหว่างมีกับไม่มีโครงการและการวัดค่าโครงการ ยังเป็นส่วนที่เข้าใจยากสำหรับชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่มากที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับโครงการและกิจกรรมอื่น และต้องพัฒนาการเรียนรู้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สุระ. 2551. การจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ต่อการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- จุมพล หนิมพานิช และบุญศรี พรหมมาพันธ์. 2547. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมธุรกิจชุมชน: ศึกษาเฉพาะภาคเหนือ.
- ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง. 2551. โครงการบูรณาการการจัดการเรียนรู้การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- ประเวศ วะสี และคณะ. 2548. การจัดการความรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพแบบบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบยั่งยืน. สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
- วีระศักดิ์ สมยานะ. 2551. การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- Bruce, Thyer. 2010. The handbook of social work research methods. SAGE publications.Inc.
- Young, S. D. and S. F. O'Byrne. *EVA and Value-Based Management: a practical guide to Implementation*. McGraw-Hill, 2001.
- <http://chalor.igetweb.com/index.php?mo=3&art=107785>

บทปริทรรศน์

การวัดมูลค่าเพิ่มของสินทรัพย์ชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่

โดย อาจารย์ ดร.สินธุ์ สโรบล
วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กล่าวโดยทั่วไป การเรียนรู้ (Learning) มักจะหมายถึง การที่เมื่อมนุษย์เราได้ศึกษาเรียนรู้อย่างเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว จะมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปจากเดิม อันเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ในแต่ละครั้ง พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในที่นี้ มิได้หมายถึงเฉพาะพฤติกรรมทางกายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพฤติกรรมทั้งมวลที่มนุษย์แสดงออกมาได้ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมทางสมอง (Cognitive) หรือพุทธิพิสัย ซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง (Fact) ความคิดรวบยอด (Concept) และหลักการ (Principle) รวมทั้ง พฤติกรรมด้านทักษะ (Psychomotor) หรือทักษะพิสัย เป็นพฤติกรรมทางกล้ามเนื้อ แสดงออกทางด้านร่างกาย เช่น การว่ายน้ำ การขับรถ อ่านออกเสียง แสดงท่าทาง ตลอดจนพฤติกรรมทางความรู้สึก (Affective) หรือจิตพิสัย เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในเช่น การเห็นคุณค่า เจตคติ ความรู้สึกสงสาร เห็นใจเพื่อนมนุษย์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy-KBE) งานต่างๆ จำเป็นต้องใช้ความรู้มาสร้างผลผลิตให้เกิดมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น การจัดการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ จึงมีความหมายครอบคลุมเทคนิค กลไกต่างๆ มากมาย เพื่อสนับสนุนให้การทำงานของแรงงานความรู้ (Knowledge Worker) มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กลไกดังกล่าวได้แก่ การรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ต่างๆ มารวมไว้ที่เดียวกัน การสร้างบรรยากาศให้คนคิดค้น เรียนรู้ สร้างความรู้ใหม่ๆ ขึ้น และที่สำคัญที่สุด คือการสร้างช่องทาง และเงื่อนไขให้คนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความรู้ระหว่างกัน เพื่อนำไปใช้พัฒนางานของตนให้สัมฤทธิ์ผล

งานวิจัยเรื่อง “การวัดมูลค่าเพิ่มของสินทรัพย์ชุมชนจากการจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมลทิพย์ คำใจ เป็นความพยายามจะเข้าไปศึกษาทุนทางสังคม หรือเรียกอีกรูปแบบหนึ่งว่า “สินทรัพย์ของชุมชน” โดยพิจารณาว่า ในการสร้างฐานรากของระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มั่นคงนั้น การใช้โอกาสและปัจจัยแวดล้อมที่มีอยู่ในสังคม ด้วยการยกระดับและเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพอย่างเป็นลำดับขั้น น่าจะเป็นการพัฒนาที่สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิปัญญาและสร้างภูมิคุ้มกัน และพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยคุกคามจากภายนอกได้ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเป็นการเข้าไปสำรวจและการวัดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคม ด้วยทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ และทุนทางสิ่งแวดล้อมของแต่ละชุมชนพื้นที่เป้าหมาย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลและการวัดมูลค่าเพิ่มถึงความสามารถในพัฒนาองค์ความรู้เพื่อการบริหารจัดการเชิงป้องกัน รวมทั้งปรับเปลี่ยนแบบแผนการผลิตและการบริโภคให้เกิดความคงอยู่ได้ด้วยตนเอง ตลอดจนการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการฐานทรัพยากรของตนเอง และสร้างทางเลือกของการพัฒนาบนความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความเข้มแข็งจากภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่

งานวิจัยนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึง ผลการจัดการเรียนรู้ด้านต่างๆ ที่น่าสนใจก็คือ มูลค่าเพิ่มของสินทรัพย์หรือทุนทางสังคม ในชุมชนที่ศึกษา อันประกอบด้วยกระบวนการสร้างการเรียนรู้ ด้านทุนความรู้ ทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ ทุนธรรมชาติ ทุนจริยธรรม และทุนแห่งความยั่งยืน นอกจากนี้งานวิจัยยังได้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ได้สร้างมูลค่าเพิ่มทางด้านการจัดการสินทรัพย์ชุมชนที่ได้จากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การเกิดผลิตภัณฑ์/สินค้า/บริการ/กิจกรรมทางสังคมที่สร้างขึ้น จากคนในสังคม ภูมิปัญญา วัตถุดิบ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น รวมทั้งการสร้างรายได้เสริมและก่อให้เกิดสวัสดิการครอบครัวและชุมชน ลดและแก้ไขปัญหารายได้ รายจ่ายของชุมชนส่งผลต่อการสร้างส่งเสริมสุขภาพจิตใจของคนในสังคมให้มีความสุข เข้ามามีส่วนร่วมและเข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ยังทำให้ทราบถึงมูลค่าเพิ่มทางด้านการจัดการสินทรัพย์ชุมชนที่ได้จากการพัฒนาทางด้านสังคม เช่น การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนและสร้างเครือข่ายร่วมในการทำงานและในสังคม รวมทั้งการเข้าร่วมวางแผนของชุมชน ใช้สิทธิและแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการสร้างมาตรฐานต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรให้มีคุณภาพดีทั้งในด้านสุขภาพอนามัยสิ่งแวดล้อม